

استراتژی چابهار، توسعه پایدار صنعت گردشگری

بی‌تردید صنعت توریسم مسألت‌آمیزترین جنبش بشر است که در رشد و توسعه دانش، فرهنگ و اقتصاد جوامع اثر مستقیم گذاشته و می‌تواند به عنوان موثرترین عامل در ایجاد تفاهم میان ملل و استوار ساختن مبانی صلح جهانی نقش اساسی ایفا کند.

امروزه این صنعت یک پدیده نوین در مبادلات بین‌المللی است که در اندک زمان با رشد و پیشرفت سریع، توانسته حجم بزرگی از مبادلات بین‌المللی را به خود اختصاص دهد.

تأثیر گردشگری در اقتصاد یک کشور یا منطقه به خوبی قابل مشاهده است؛ چراکه یکی از سریع‌ترین راه‌های بازگشت سرمایه بوده و بالاترین ضریب انباشت سرمایه را دارد. سرمایه توریسم از راه ارز خارجی وارد کشور می‌شود و می‌تواند موجب توسعه شود.

این صنعت یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی جهان کنونی است که با رشد طبقه متوسط به شکل‌های جدید و متنوعی از آن را می‌توان دید که در سراسر جهان در حال توسعه است.

جاذبه‌های طبیعی ایران همچون کوه‌های مرتفع، دریا، سواحل آرام، دره‌های صعب‌العبور، کوه‌پایه‌های سرسبز و حاصلخیز، دریا، سواحل آرام و آب و هوایی معتدل و روح‌بخش همه و همه این کشور را از مستعدترین مناطق برای گردشگری می‌کند.

منطقه ساحلی مکران یکی از منحصربه‌فردترین نواحی ایران است که به دلیل قرارگیری در دریای عمان، منطقه‌ای حساس و استراتژیک محسوب می‌شود. سواحل دریای عمان در جنوب شرق کشور تا جنوب غرب پاکستان، سواحل مکران را تشکیل می‌دهند؛ یعنی این سواحل از شرق بندرعباس شروع می‌شود و تا مرز پاکستان و ایران ادامه دارد. مردم محلی به آن مکران می‌گویند، اما در اشعار فردوسی مکران هم نوشته شده است. از ویژگی‌های مهم مکران، دسترسی آن به آب‌های آزاد و کریدورهای جهانی و قرار گرفتن تنها بندر اقیانوسی ایران یعنی چابهار، در آن است.

تصاویر ساحل مکران به ما نشان می‌دهد که این خط ساحلی، زیبایی خیره‌کننده‌ای دارد؛ دیدن کوه‌های بیابانی که به دریا ختم می‌شوند، صحنه کمپایی در طبیعت است که می‌تواند حتی تنها دلیل ما برای رفتن به سیستان و بلوچستان باشد.

چابهار تنها بندر اقیانوسی ایران و بزرگ‌ترین خلیج خاورمیانه در کناره دریای عمان با دارا بودن جلوه‌های بکر و بی‌نظیر، جایگاه استثنایی در میان بندرها ایران دارد. حدود ۳۰۰ کیلومتر مرز آبی در دریای عمان و قرار گرفتن در جوار تنگه استراتژیک هرمز و دهانه اقیانوس هند آن را از اهمیت سوق‌الجیشی خاصی برخوردار ساخته، به طوری که امروز چه از نظر، سیاسی، تجاری و اقتصادی و چه از لحاظ فرهنگی و گردشگری، یکی از مهم‌ترین بندرها جنوبی ایران به شمار می‌رود.

چابهار به علت نزدیکی به مدار راس السرطان و منطقه استوایی، تغییرات دمایی کمی دارد. وجود سبزی درختان در فصول مختلف موجب گردیده که فصول چهارگانه آن به فصل بهار تشبیه شود و به مرور نام آن چابهار شود.

جاذبه‌ها و پتانسیل‌های گردشگری در چابهار

کرانه دریای عمان و خلیج چابهار با آن سخاوت بی‌نظرش در زیبایی و دلفریبی ناشناخته‌ای که در خود دارند، محال است عاشقان طبیعت را مجذوب خود نکنند. هوای مطبوع و ملایم و آفتابی گرم و دریایی پاک، هر صاحب ذوقی را آرامش خاطر می‌بخشد.

صخره‌های مرجانی چابهار یکی از دیدنی‌ترین مکان‌های سواحل جنوبی ایران است که با پیشروی دریا و فرسایشی که برای آنها به وجود آمده، امواج زیبا و حیرت‌انگیزی را ایجاد می‌کنند، خصوصا در زمان غروب آفتاب است که مناظر شگفت‌انگیزی را می‌آفرینند.

با پیشرفت مفاهیم و زیرساخت‌های صنعت گردشگری و فضای رقابتی بین کشورها، مناطق، شرکت‌ها و...، هر روز شاهد ایده‌ها و مفهوم‌های جدیدی در این صنعت هستیم. امروزه انواع مختلف گردشگری به گونه‌ای پیش می‌رود که برای گردشگران با نیازها و سلیقه‌های مختلف قابل لمس باشد.

در سال‌های اخیر انگیزه افراد برای گردشگری نیز تغییراتی کرده و بسیاری از افراد برای بازدید از طبیعتی بکر و هوایی پاک، سفر خود را آغاز می‌کنند؛ اما برخی با هدف تجارت پا به این عرصه می‌گذارند و گردشگری تجاری را شکل می‌دهند. گردشگری غذایی، ماجراجویی، سلامت، فرهنگی، اکوتوریسم و دریایی از مهم‌ترین تقسیم‌بندی‌های این روزهای این صنعت هستند.

تنوع و زیبایی‌های چندجانبه چابهار موجب شده تا این بندر منحصربه‌فرد در انواع مختلف گردشگری که امروز در جهان مطرح است، حرف‌هایی برای گفتن داشته باشد.

گردشگری ماجراجویی در کوه‌های بیابانی و دریا

این نوع گردشگری که محبوبیت زیادی در میان گردشگران دارد، برای افرادی مناسب است که به دنبال فعالیت‌های پرهیجان و شاید هم پرخطر باشند. در این نوع از گردشگری، گردشگران در فعالیت‌های دشوار و ورزش‌هایی مانند کوه‌نوردی، پیاده‌روی در کویر، غواصی، پرواز با گلایدر، زیپ‌لاین، صخره‌نوردی و... شرکت می‌کنند.

چابهار با دارای بودن ظرفیت‌های متنوع گردشگری می‌تواند مقصدی پرهیجان برای این گروه از گردشگران ریسک‌پذیر باشد. هم‌زمانی وجود دریا، صخره، دره‌های شگفت‌انگیز و کوه‌های بیابانی که به دریا ختم می‌شوند، چابهار را به یک مقصد بی‌نظیر برای این نوع گردشگران تبدیل می‌کند.

گردشگری در کنار مزیت‌های تجاری

امروز بندر بین‌المللی چابهار مورد توجه بسیاری از تجار و صنعتگران کشورهای دیگر به عنوان چهارراه بزرگ تجاری افغانستان، پاکستان و کشورهای آسیای میانه محسوب می‌شود. این بندر دردانه که در سایه تحریم‌ها و محدودیت‌های بین‌المللی سهم قابل‌توجهی در روابط اقتصادی، واردات و صادرات ایران دارد و میزبان سرمایه‌گذاران خارجی است، می‌تواند در همین راستا ایفاگر نقش مهمی در گردشگری تجاری کشور ایفا کند. زمانی که تجار و سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی به این بندر وارد می‌شوند، مدت حضور آنها می‌تواند نقش کلیدی در شناساندن توانمندی‌های همه‌جانبه چابهار در عرصه بین‌المللی باشد.

اجلاس‌ها، سمینارها، نمایشگاه‌های فصلی و سالانه، همایش‌های موضوعی و...، مواردی هستند که می‌توانند گردشگری تجاری در چابهار را رونق ببخشند و موجب شوند افراد با اهداف یا ملیت‌های متفاوت از آن دیدن کنند و ارزآوری بیشتری برای منطقه به همراه بیاورند.

یکی از شاخه‌های نوظهور در عرصه گردشگری، گردشگری صنعتی است که در قالب بازدید از سراسرچه‌های صنعتی جای می‌گیرد؛ رویکردی که توسعه آن سال‌ها است از سوی کشورهای صنعتی جهان و در راستای افزایش سرانه درآمدها موردتوجه قرار گرفته است. ژاپن، کره جنوبی، آلمان، هلند و انگلستان از نمونه کشورهای پیشرو در عرصه گردشگری صنعتی هستند. مجاورت در آب‌های گرم دریای عمان و اقیانوس هند موجب شده تا گونه‌های مختلف آبزیان در آن زندگی کنند. بندرهای پزم، بریس، رمین، تنگ، گالک، پسابندر، کنارک، کلات و گواتر از بنادر زیبای صیادی در چابهار هستند. تنوع در آبزیان علاوه بر ایجاد جاذبه گردشگری می‌تواند در صنعت، صادرات و رونق این بندر موثر باشد. صنایعی همچون فولاد نیز از جمله مواردی هستند که می‌توانند موجب حضور گردشگران در منطقه شوند.

فرهنگ و هنری غنی و منحصربه‌فرد و توسعه گردشگری فرهنگی

هرودت می‌گوید که «در ناحیه مکران در سواحل خلیج فارس قوم موکی‌ها یا ماکاها زندگی می‌کنند و یکی از ۱۴ ولایات را در زمان داریوش هخامنشی تشکیل می‌دهند». در حقیقت مکران منطقه‌ای در جنوب و شرق بلوچستان است که بعدها بلوچ‌ها در آن ساکن شدند. هنری فیلد نیز که در سال ۱۹۳۵ به ایران مسافرت کرده در مورد چابهار می‌نویسد: «چابهار در مغرب «گواتر» مهم‌ترین شهر ساحلی است. زبان اهالی مکران است که یک لهجه بلوچی است. زبان هندوستانی معمولاً فهمیده می‌شود، ولی زبان فارسی به ندرت بکار می‌رود. جمعیت آن در حدود سه هزار نفر است که اغلب بلوچ و عده کمی سیاه‌پوست هستند. در سال‌های اخیر در حدود ۳۰۰ نفر حیدرآبادی و ۲۰۰ نفر خوجه که تاجر و دکاندار هستند و تجارت شهر در دست آنهاست، در این شهر دیده می‌شود.»

از چابهار تاریخی‌تر، روستای تیس است که در این محدوده واقع شده است. بندر تیس یک بندر قدیمی و باستانی است که در متون تاریخی قدمت آن را بیش از دو هزار و پانصد سال دانسته‌اند؛ در گذشته به «تیز» نیز مشهور بوده و از ایستگاه‌های تجاری و امن برای کشتی‌رانی محسوب می‌شده است. از جاذبه‌های بی‌نظیر این روستای تاریخی می‌توان به غارهای بان‌مستی که پر است از نقاشی‌های شگفت‌انگیز و متحیرکننده و گورهای مرموز تپه نهادی که می‌تواند در شناخت آداب و رسوم و باورهای مردم منطقه مفید باشد.

سرزمین سیستان و بلوچستان خصوصاً شهر چابهار با فرهنگی غنی و آداب و رسوم خاص شناخته می‌شود. گستردگی قوم بلوچ و پراکندگی این اقوام، به گونه‌ای است که می‌توان آن را در ایران، پاکستان، هند، عمان و حتی بخش‌هایی از افغانستان هم دید. زمینه فرهنگی مردم بلوچ در این ناحیه بسیار قدمت داشته و به گذشته‌های بسیار دور برمی‌گردد. تاریخچه بی‌نظیر، شیوه زندگی مردم این خطه، معماری، سنت‌ها در چابهار منحصربه‌فرد است.

روش زندگی اقوام بلوچ برای تمام گردشگران ایرانی و خارجی جذابیت خاصی دارد، دنیایی که با لباس‌های سوزن‌دوزی شده رنگارنگ، گاهی چشمانی روشن و سبز، صورت‌هایی کشیده و گونه‌هایی برجسته، قدبلند و رشید و اخلاقی بسیار مهربان، مهمان‌نواز و صمیمی پرشده است. در فرهنگ بلوچ، شعر و آواز و ترانه اهمیت ویژه‌ای دارد و موسیقی بلوچ نوع بی‌نظیری از نواها و آواها را در خود جای می‌دهد. آوازهای مردمان بلوچ با زندگی روزمره آنها پیوند تنگاتنگی دارد و حاصل عمیق‌ترین و کهن‌ترین احساسات و جهان‌بینی آنها است. به طور کلی هنر در سیستان و بلوچستان چه موسیقی و چه صنایع‌دستی و... بسیار حائز اهمیت است و می‌تواند برای هنرمندان و جامعه شناسان سراسر جهان حاوی نکته‌هایی ناب و زیبایی‌هایی بی‌نظیر باشد.

منطقه آزاد چابهار در همه ایام سال دیدنی است، اما در ایام خاصی از سال، جشن‌های مناسبتی برگزار می‌کند که شرکت در آن، یکی از بهترین راه‌های آشنا شدن با فرهنگ بلوچی است. جشنواره‌هایی مانند مونسون یکی از بهترین راه‌ها برای گردشگران فرهنگی و

علاقه‌مندان به آشنایی با آداب و رسوم این خطه از ایران است. با افزایش این نوع جشنواره‌ها و بین‌المللی کردن و رسانه‌ای کردن آن می‌توان کمک شایانی به شناخته شدن این منطقه کرد.

تجربه طبیعت‌گردی و اکوتوریسم در طبیعتی بکر و خیره‌کننده

این نوع گردشگری شامل سفر به مکان‌هایی است که جاذبه اصلی آن گیاهان و جانوران، تشکلهای طبیعی یا مصنوعی و مناطق زندگی جوامع بومی و محلی است. اکوتوریسم همچنین مفاهیم ژئوتوریسم و گردشگری حیات وحش را شامل می‌شود. ایده اصلی این نوع سفر این است که گردشگران علاوه بر تخریب نکردن یک جاذبه و یا محیط طبیعی، باید برای آنجا مفید باشند و به رشد آن کمک کنند.

طبیعت بکر چابهار آثار خیره‌کننده‌ای از خالق خود در این منطقه به نمایش گذاشته است. کوه‌های مریخی یا همان کوه‌های مینیاتوری، دریاچه صورتی تالاب لیپار که به عروس چابهار معروف است؛ شب‌های درخشان آب‌های اقیانوسی و بندر گواتر با پرندگان مهاجرش، قلعه پرتغالی‌های چابهار، سواحل روستای درک، تمساح پوزه کوتاه این منطقه و... جاذبه‌های فوق‌العاده‌ای برای این منطقه محسوب می‌شوند که می‌تواند در جذب گردشگر از سراسر جهان موثر باشد. دشت کهیر در مسیر جاده چابهار به بندرعباس با گل‌فشان‌هایش معروف است که از دیگر جاذبه‌های این منطقه محسوب می‌شود. گل‌افشان‌هایی به شکل تپه و آتش‌فشان در سیستان و بلوچستان وجود دارند و جزء پدیده‌های نادر در جهان و عجایب سیستان و بلوچستان به حساب می‌آیند.

گردشگری غذا با معرفی بیش از ۱۰۰ نوع غذای محلی

گردشگری غذا شامل تجربه کردن غذای محلی و سنتی یک کشور خاص، منطقه، شهر و یا روستا است. این نوع گردشگری صرفاً به خاطر تجربه فرهنگ آشپزی برگزار می‌شود. امروزه با رشد کلی گردشگری، این زیرمجموعه نیز تا حد زیادی گسترش و توسعه یافته است. در جهان کشورهایی مانند ایتالیا، فرانسه و مکزیک از مقاصد محبوب این نوع گردشگری هستند؛ اما در کشور ما نیز این قابلیت در همه نقاط ایران دیده می‌شود؛ غذاهای خوش‌رنگ و لعابی که از فرهنگ هر خطه برآمده و طرفداران زیادی دارد. در سال جاری منطقه آزاد چابهار پس از برگزاری جشنواره غذاهای محلی سیستان و بلوچستان و حضور داوران بنام، توسعه گردشگری غذا را دنبال می‌کند. چابهار دارای تنوع غذای بالایی است که با ادویه‌ها و غذاهای دریایی یا ترکیبی از خرما در غذا تجربه بی‌نظیری در طعم ایجاد می‌کند.

جاذبه‌هایی نادر در خدمت گردشگری سلامت

گردشگری سلامت برای افرادی در نظر گرفته می‌شود که به دنبال درمان‌های متداول هستند و برای استفاده از خدمات بهداشتی و درمانی به یک منطقه سفر می‌کنند و یا شامل گردشگرانی می‌شود که به دنبال درمان‌های روانپزشکی و درمان جایگزین هستند؛ به این صورت که به مکان‌هایی که برای آنها تعبیه شده و بسیار پر آرامش، طبیعی و درمانی هستند، سفر می‌کنند. شاید در نگاه اول چابهار گزینه مناسبی برای توسعه گردشگری سلامت نباشد، اما این سرزمین جادویی با ماسه‌های ساحلی آب دریا که در جوار آب‌های گرم و آزاد قرار گرفته، می‌تواند در معالجه بسیاری از بیماری‌ها و دردهای مفصلی مفید باشد. بسیاری از گردشگران نیز گل‌فشان‌های دشت کهیر را برای مصارف دارویی و پوست عالی می‌دانند. طبیعت آرامش‌بخش چابهار برای گروهی که به دنبال درمان از طریق طبیعت هستند فرصت خوبی را ایجاد می‌کند.

موج‌سواری، رنگ و بوی تازه در گردشگری دریایی و ورزشی چابهار

گردشگری دریایی امروزه یکی از جذاب‌ترین و هیجان‌انگیزترین صنعت‌های گردشگری داخلی و خارجی به شمار می‌رود که کشورهای بسیاری به دنبال توسعه و بهبود آن هستند. گردشگری دریایی یکی از صنایع دریایی روبه رشد در جهان است که در بسیاری از کشورها به آن توجه بسیار می‌شود؛ تورهای دریایی، ورزش‌ها و تفریحات آبی، غواصی و سایر سرگرمی‌های مرتبط با ساحل و فراساحل همگی در گردشگری دریایی قرار می‌گیرند. ایران در شمال و جنوب قابلیت مطرح شدن در گردشگری دریایی را دارد، اما با این وجود هیچ ساحلی غیر از چابهار نیست که قابلیت موج‌سواری داشته باشد. در سال ۱۳۹۱ یک موج‌سوار زن ایرلندی به نام «ایسکی بریتون» ساحل رمین در چابهار را مناسب برای موج‌سواری تشخیص داد و این شد آغازی برای یک ورزش جدید و هیجان‌انگیز در چابهار. علاوه بر آن، ورزش‌های هیجان‌انگیز دیگری مانند کریکت نیز در این منطقه روبه رشد است.

جوان‌ترین استان ایران و اشتغال در حوزه گردشگری

طبق آخرین آمار، کمترین سهم سالمندی در کشور متعلق به استان سیستان و بلوچستان است. به این معنی که این استان علاوه بر همه ظرفیت‌های شناخته شده، دارای نیروی جوانی است که می‌توانند گرداننده چرخ‌های توسعه کشور باشند.

علی‌اصغر مونسان وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی در مراسم روز جهانی گردشگری در زاهدان با تاکید بر شعار امسال سازمان جهانی گردشگری که به موضوع اشتغال اشاره دارد، آن را یکی از دغدغه‌های جدی دولت‌ها دانست و گردشگری را ظرفیتی معرفی کرد که می‌تواند با سرعت بالا اشتغال‌زایی کند و در آینده موجب توزیع عادلانه ثروت شود.

برگزاری مراسم روز جهانی گردشگری در زاهدان و حضور وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی و دبیر شورای عالی مناطق آزاد و ویژه اقتصادی در این مراسم می‌تواند نویدبخش توجه بیشتر به این استان و توسعه گردشگری بهشت گمشده ایران باشد.

کلام آخر اینکه، با وجود جاذبه‌های توریستی فراوان و تعدد مناظر بکر طبیعی متأسفانه هنوز در چابهار به طور جدی به گردشگری توجه نشده است، لازمه نگاه جدی از سوی هموطنان و گردشگران خارجی به گردشگری این منطقه، در وهله اول دانش صحیح مردم منطقه نسبت به موهبت‌های سرزمین آبا و اجدادی‌شان و درک کامل از مزیت‌های رونق گردشگری برای مردم منطقه است. مردم خوب و نازنین سیستان و بلوچستان باید آموزش‌های لازم را برای توسعه همه‌جانبه ببینند و همسو با مسئولین منطقه برای برداشتن گام‌هایی موثر در جهت تحقق اهداف حرکت کنند.

امروز که چابهار از همه جهت در صدر توجه‌ها قرار دارد و در شرایطی که محدودیت‌هایی را در اقتصاد شاهد هستیم، باید از فرصت تنوع گردشگری سیستان و بلوچستان خصوصاً چابهار به نفع اقتصاد محلی و ملی استفاده نماییم. علاوه بر موارد گفته شده، چابهار از مزیت‌های دیگری مانند دسترسی به فرودگاه بین‌المللی کنارک و جاده‌های مواصلاتی و داشتن مراکز آموزش عالی نیز برخوردار است. به خصوص وجود دانشگاه بین‌المللی چابهار که امروز نقش پررنگی در توسعه فناوری و دانش منطقه دارد که می‌تواند در تسریع روند توسعه گردشگری این منطقه موثر واقع شود و برای جوان‌ترین استان کشور اشتغال‌زایی کند.

